

ACC. NR M. 13482: 1-8.

Landskap: *Preiåland*

Upptecknare: *Stephan Falp.*

Härad: *N. Vestro*

Berättare: *Emil Gransson*

Socken: *Sälby*

Berättarens yrke: *Häradshövding, h. m. ä.*

Uppteckningsår: *1957*

Född år *1887* i *Sälby.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-8. LMF 73.

ACC. NR M. 13482:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frågelista L. U. F. 73.

Hengärdarna här här på orten gick i spetsen för jord-
brukets förbättringarna. De är också de första som haft sina
egeta tjurar. För skilskiftet bröjde man använda såmaskin
slåttmaskin och rättsläggare. Min far var den första
här på orten som hade radsämningsmaskin. På uttätningen
i jordköping 1899 såg jag för första gången en arbetande
mejeri. Separatmejeri hade gjorts in i sejtig här på 1890-
talet. 1899 fick vi den första fotografmaskinen. 1910 köpte vi
bliverplögen. Då man såg att den utfröde en bättre arbete
än de gamla plögen, köpte de flesta bönder den. Min
far var ombud för några firmor, som sålde jordbruksma-
skiner. Firmorna ville gärna ha bönder som ombud, så
dessa skulle komma påverka sina ykesbönder. Många
gick ut hit till min far för att se hur de nya maskinerna
arbetade. Gården byggd av här antit varit föregångare
om det gäller kreatur och mejerihuteri.
Vete bröjde man ofta här på de äldre gårdarna o. 1920.

ACC. NR M. 13482:2.

I början av seklet hade man köpt ångtröskverk i
Ratsep. De äkte omkring och tröskade åt bönderna.
Gästtidningarna och Göteborgs Correspondenten hade genom
annonsen haft betydelse för förbättringen över huvud.

En man som hade haft stor betydelse för jordbruket här på
orten är Rösjö. Genom frörelserna försökte han påverka
bönderna. Främst låg gästvärden honom som hjärtat.

Han öppnade en privat lantmannaskola utom för frö-
hörsning och hans skola besöktes härifrån av småbrukarna.
Här i Tranås trakten var man van vid lantbruksskolor
sedan, ty i Tranås hade tidigare funnits folkhögskola
med jordbrukskurser. Denna folkhögskola flyttades till Näsig
1897.

Den största revolution som den nya tiden haft med sig,
kom när bygden ~~elktrifierades~~ fick elektriskt ljus. Det skedde
efter första världskriget. Det rådde då en oerhörd brist på
fotogen och genom de många jordbrukspoliserna hade man
rätt att infinna olyckan. Man slog ihop sig och bildade

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

förelingskraftverk. På så sätt fick man elektriskt ljus på en gång. Dess gamla kraftverk lade man, där de gamla skvalkvarnenna stått.

När jag var ung var gäggan det vanliga äldmet. Sedan kom J. S. K. Wulstvarnarna med såten över på sidorna. Men dessa varnar fick kom bli på de stora gårdarna.

1874 anlades järnvägen här. Havsårens järnvägsanläggningarna på järnbruksprodukterna blev stora genom järnvägen. Genom järnvägen blev också skogen värdefull. Det kom värmelämningshit och stora skogsavverkningar. Först hade bränderna tagat i Norköping och Jönköping. Dessa tagades upp hit med järnvägen. I stället kom uppköpsare hit, och varorna faktades sedan med järnvägen. Med järnvägen fick Tranås ökad betydelse. Marknadsplats hade det varit där sedan 1850, där en prot istället började att sälja sina varor där.

Prsten hämtade man i Tranås. Järnvägsstatimen var också protstatim. En gammal brobarne hämtade

breven på järnvägen. Han tog två år för varje brev.
1903 blev det riktigt posttjänst i Traarås. 1911 började
en brobyggnadsbyrå ut till landsbygden. Man fick praten
då 2 dagar i veckan.

Genom att den nya vägen kom till, så den gick
inte förbi gårdsgårdarna, måste denna rustas.
Skjutskytte upphörde 1890 och förledes då genom
länetspelsernas försing till större rter. I Traarås fick man
den skjutskytte till 1918. De som kunde fick kva efter
en bestämt taxa.

Immigrationen hade börjat till redan på 1850-talet.
Den var en befolkningsöverskott och ringa utkomstöring-
lighet. Men genom att järnvägen byggdes blev det arbets-
lösheten och immigrationen upphörde efter första världskriget.

Vi hade på tegeltak år 1893. Det fanns då redan på
de stora gårdarna. Barkstugorna behövde länge ena spåntak.
Redan efter det första världskriget kom främlingar
byggare plus och möbelslagare plus. Den förbättrade ekonomin

och med den kravet på högre standard varit den bidragande
orsaken. Bostadsplanen är en ren efterapring av sam-
hällets bostadsplan. Med de nya möblerna försvann
den gamla ständsängen och ersattes av pängkamrarnas möbels.
Det är femfjärnt möbelfabrikerna i Traneis som propagand
för de nya möblerna. Pinnestolan kom hit vid sekelskiftet
omkring 1880 infördes jämspisar.

De stora kalaserna med de många rätterna har
helt försvunnit. Man håller nu kalasen i lokaler utan-
för hemmen. Orsaken är väl att det är brist på tjänstefolk.
Man började med Teie för omkring 25 år sedan.

Presenterna för kom mest vid bröllop. Förtelsedagarna
firade man inte. Förtelning till kalasen har helt upphört.
Orsaken är, att det inte ansågs fört i städerna, att ha
förtelning med sig, och man ville likna stadsborna. När
man höra kalasen utanför hemmen behövdes ju inte
heller förtelning. Bjordlaget bjöds för med budgåver.
Vidskelskiftet började man bjuda med handskivorna kort.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5.

Man bjöt rotis. Från omkring 40 års sedan upphörde
husfrikören.

Från omkring 30-40 år sedan var lördags vanligt. När
Tranås fick biografen och Folkets park drog ungdomarna dit
och lördagserna upphörde.

Husbrottsfolket och tjänarnas frikänning har varandra
var mer intressant för. Här har bönder och hantverkare
ungarna, och på kalasen bjöt man utan maskering.

Nu där mot är man mer omgärksam. Bönderna har
här aldrig ungas med herrskapen. Där mot var prästen
självskriven på alla kalas.

Tranås tidningen började utkomma år 1875 och
Tranås posten 1918. Tidningarna lästes hyarvis. Genom
fribäret folkundervisning och genom biblioteken har
folk blivit läsa böcker. Man köpte mest religiös litteratur
t.ex. Kusters resa, Rosenius' predikningar, Waldenströms
reseberättelser. Böckerna köptes av resande predikanten
och i boklädan i Tranås.

På 1890-talet blev det modernt med poesi album.
Fotoalbumen kom samtidigt. Fotoalbumet skulle alltid
ligga framme på bordet i den rummet.

Det muntliga berättandet fick man i min barndom
på kvällen. Kvällen såg så ut som.

Jäm på övernaturliga väsen var helt försvunnen
vid sekelskiftet. Det ansågs inte fint att tro på något
övernaturligt då. Läroplan i skolan har den största följaren
att det är samma tro försvann.

Undervisningen i folkskolan gick 4 månader om året.
Läroplan växade mellan två årt. På 1920-talet infördes
heltidsläsning.

Kyrksamheten har försvunnit och det. I min barndom
gick vi till kyrkan. Frireligiositeten och sekularismen
har varit de bidragande orsakerna att folk inte längre går i
kyrkan.

Man döper sin barnen i kyrkan. För döpte man dem i
hemmet. Även begravningarna har ändrats. För

måtte prästen och klockaren liktåg till kyrkogården
och man gick direkt till gravsten. Gravkorset bars då av en sol-
fäst. Nu äro jordfästningarna som i kyrkan.

Värkelsen och dess har här spelat stor roll. Värkelsen
hade helt dögitt sig som vid sekelskiftet. Prästtröskeln
kom hit på 1930-talet och har nu många anhängare
och är den största församlingen. Loestadianerna kom
hit i början på 1900-talet. Den inprädes av en grupp
som lämnade som kom till Boeholm. Denna församling
lever fortfarande kvar.

För dessät man en bisbesök var en dynt. Trass
tidning tog inte in biografiska försam i början av
1940-talet.